

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Έγγραφο διαβούλευσης για τις κρατικές ενισχύσεις στην καινοτομία»

COM(2005) 436 τελικό

(2006/C 65/16)

Στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Έγγραφο διαβούλευσης για τις κρατικές ενισχύσεις στην καινοτομία»

Το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αποφάσισε να αναθέσει στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στη διάρκεια της 422^{ης} συνόδου ολομέλειας της 14^{ης} και 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005 (συνεδρίαση της 14^{ης} Δεκεμβρίου 2005) όρισε γενικό ισηγητή τον κ. PEZZINI και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 80 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Σύνοψη και υποδείξεις

1.1 Η ΕΟΚΕ δέχεται θετικά το έγγραφο διαβούλευσης για τις κρατικές ενισχύσεις στην καινοτομία, μέσω του οποίου η Επιτροπή προτίθεται να συγκροτήσει ένα βέβαιο νομικό πλαίσιο, και παράλληλα να προσδιορίσει κριτήρια για τη χορήγηση πιο στοχοθετημένων ενισχύσεων και, τέλος, για να επιτευχθεί απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου.

1.1.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι το έγγραφο της Επιτροπής ανοίγει για πρώτη φορά μία εμπειριστατωμένη συζήτηση για θέματα που σήμερα είναι στο κέντρο της επικαιρότητας:

- τι εννοούμε ως καινοτομία,
- ποιο είναι το όριο πέρα από το οποίο λήγει η φάση της καινοτομίας, που μπορεί να αποτελεί αντικείμενο υποστήριξης, και αρχίζει η φάση της εμπορίας,
- ποιες παρεμβάσεις είναι σκόπιμες, προκειμένου να επιτραπεί στις ΜΜΕ να αντισταθμίσουν τα γνωστά όριά τους, από τα οποία εξαρτάται η ανάπτυξή τους,
- στη σημερινή διαδικασία παγκοσμιοποίησης, πώς συμπεριφέρονται οι μεγαλύτεροι εταίροι μας, στα θέματα της καινοτομίας και ποια είναι τα όρια που έχουν επιβληθεί με την προσχώρηση στους κανόνες του ΠΟΕ.

1.2 Από την κατάληξη την απαντήσεων θα εξαρτηθεί το νέο νομικό πλαίσιο, που θα προταθεί από την Επιτροπή, και για το οποίο θα πρέπει να συγκλίνει η δέσμευση των κρατών μελών για να σχεδιαστεί από την μία πλευρά η ανάπτυξη και η πρόοδος και από την άλλη ο σεβασμός των κανόνων, κυρίως αυτών του ανταγωνισμού.

1.3 Η ανεπαρκής ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στον περιορισμένο βαθμό καινοτομίας, που συχνά εξαρτάται από τις αποτυχίες της αγοράς. Στις περιπτώσεις αυτές οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να συμβάλουν στην ενθάρρυνση των παραγόντων της ίδιας της αγοράς προκειμένου να επενδύσουν περισσότερο στην καινοτομία του προϊόντος και της διαδικασίας⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Το 2003 οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, σε ποσοστό επί συνόλου των εξαγωγών ήταν: για την ΕΕ-25 17,8%· για την Ιαπωνία 22,7%· για τις ΗΠΑ 26,9% (Πηγή: Eurostat, Επίσημη και τεχνολογία 8/2005).

1.4 Η εναλλακτική λύση στην καινοτομία είναι η παρακμή της Ένωσης στο πολιτιστικό και οικονομικό πεδίο. Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος αυτού και για το λόγο αυτό, μέσω της συμμετοχής των μελών της στους διάφορους τομείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, αγωνίζεται με στόχο (μέσω επίσης κατάλληλης χρήσης των κρατικών ενισχύσεων):

- να ξεπεραστούν ή προσανατολιστούν οι εξωτερικοί παράγοντες της αγοράς,
- να ενισχυθεί το επιχειρηματικό πνεύμα,
- να προσδιοριστούν οι κατάλληλες δράσεις, στα διάφορα πεδία, προκειμένου να ενισχυθούν και καταστούν καινοτόμες οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις,
- να ευνοηθούν οι επιχειρηματίες και οι παράγοντες που δρουν στο κοινωνικό τομέα, να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν τις συνεχείς καινοτομίες, που υπεισέρχονται στη διαδικασία παγκοσμιοποίησης της αγοράς,
- να υλοποιηθούν μορφές ιδιωτικού ελέγχου («private enforcement»), διευκολύνοντας την τήρηση και την πλήρη εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων⁽²⁾,
- να υλοποιηθεί συγκεκριμένα ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας (ΕΧΕ), μέσω της συντονισμένης δράσης των τεχνολογικών πόλων και των Σχολών ανώτατης κατάρτισης, ούτως ώστε να διοχετευθούν και συγκεκριμενοποιηθούν τα αποτελέσματα της έρευνας⁽³⁾,
- να υπάρξει παρέμβαση, με διάφορα μέσα, στην αρχική και συνεχή κατάρτιση, προκειμένου να προσαρμοστούν τα επαγγελματικά προσόντα στις απαιτούμενες και συνεχώς καινοτόμες, ανάγκες της αγοράς· για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να κατανοήσουν τις συνεχείς αλλαγές και για να διαδοθεί και παγιωθεί η αρχής της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων (ΚΕΕ)⁽⁴⁾.

⁽²⁾ INT. 268, σημείο 6.2

⁽³⁾ Ο στόχος είναι το ξεπέρασμα του «ευρωπαϊκού παραδόξου»: βρισκόμαστε στην πρωτοπορία της έρευνας, αλλά είμαστε αδύναμοι στην εμπορική χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

⁽⁴⁾ Πρβλ. Πράσινο Βιβλίο για την ΚΕΕ.

1.5 Έως σήμερα η Επιτροπή δεν έχει προωθήσει ειδικούς κανόνες στα θέματα των κρατικών ενισχύσεων για την καινοτομία. Στα πλαίσια των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης, έλαβε υπόψη της την καινοτομία στο πεδίο άλλων κατηγοριών ενισχύσεων: ενισχύσεις για περιφερειακούς λόγους, ενισχύσεις επιμόρφωσης, παρεμβάσεις επενδυτικών κεφαλαίων, ενισχύσεις για την απασχόληση, παρεμβάσεις υπέρ των ΜΜΕ

1.5.1 Η καινοτομία υπεισέρχονταν κατά κάποιο τρόπο στο πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη⁽⁵⁾, που παρατάθηκε από τις 30 Ιουνίου 2002 έως τις 31.12.2005⁽⁶⁾.

1.6 Η ΕΟΚΕ, έχει εκφραστεί ομόφωνα ή με μεγάλη πλειοψηφία σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις για πολλά από τα ζητήματα που τίθενται από την Επιτροπή:

- να χορηγηθούν οι κατάλληλες κρατικές ενισχύσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αποτυχίες της αγοράς,
- να υπάρξει παρέμβαση για να αντισταθμιστούν τα όρια των εξωτερικών παραγόντων,
- να συμφωνηθούν κοινά κριτήρια προκειμένου να καταρτιστούν κριτήρια ex-ante αξιολόγησης, κυρίως στο πεδίο των ΜΜΕ,
- να θεωρηθούν σημαντικές οι καινοτόμες διαδικασίες, όχι μόνο στο τεχνολογικό πεδίο, αλλά επίσης στο πεδίο των υπηρεσιών, του εμπορίου και της διοίκησης. Καινοτομία προϊόντος και διαδικασίας,
- να προβλεφθεί αύξηση των ενισχύσεων στην καινοτομία, για τις περιφέρειες της συνοχής και για τις ζώνες γεωγραφικών δυσκολιών (ορεινές ζώνες, νησιωτικές περιοχές και απομονωμένες αγροτικές περιοχές), μέσω επίσης ορθής χρήσης της «πλεονεκτικής φορολογίας» (λιγότερο δαπανηρή φορολογική αντιμετώπιση) περιφερειακού χαρακτήρα⁽⁷⁾,
- να καταρτιστούν και υποστηριχθούν νέες μορφές δημοσιονομικής ενίσχυσης για τις ΜΜΕ, όπως η ανάπτυξη μικροπιστώσεων και η υποστήριξη στις πιστώσεις λειτουργίας, πέρα από την τιτλοποίηση των πιστώσεων και των αντεγγυήσεων για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, που δύσκολα μπορούν να προσφύγουν σε μορφές κεφαλαίου κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη την επιχειρηματική μορφή τους που γενικώς είναι προσωπικού χαρακτήρα,
- να υποστηριχθούν οι οργανισμοί, που βοηθούν, με διαβουλεύσεις και συγκεκριμένες δράσεις τις διαδικασίες καινοτομίας στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις,
- να καταρτιστούν, έστω και με δημόσια παρέμβαση, επαγγελματικές μορφές, ανοικτές στα διάφορα πεδία γνώσης, που να είναι σε θέση να πλαισιώσουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις σε σχέση με τον προσανατολισμό προς τις διαδικασίες καινοτομίας,

— να ενισχυθούν τα κέντρα αριστείας, με δημόσιες, ιδιωτικές επενδύσεις που θα διευκολύνουν τις σχέσεις τους με τις επιχειρήσεις και τον «ακαδημαϊκό κόσμο».

1.7 Η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να υπογραμμίσει ότι οι κρατικές ενισχύσεις που αποβλέπουν στην ενθάρρυνση των επενδύσεων καινοτόμων σχεδίων, που εφαρμόζονται από τις ΜΜΕ θα πρέπει να λαμβάνουν επίσης υπόψη την ανάπτυξη των διαστάσεων των επιχειρήσεων και θα πρέπει να συνυπολογίζονται:

- την υποστήριξη στα περιφερειακά και διαπεριφερειακά δίκτυα καινοτομίας,
- την προώθηση της πολιτικής βιομηχανικών και τεχνολογικών ζωνών,
- την ενεργοποίηση οικονομικών αγγέλων (business angels) και μεσολαβητών υπηρεσιών, όπως είναι οι επιχειρηματικοί τεχνολόγοι, οι χρηματιστές και οι σύμβουλοι σε θέματα ευρεσιτεχνίας,
- τη δημιουργία κέντρων μεταφοράς της τεχνολογίας και επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capital),
- την κατάρτιση και την πρόσληψη ειδικευμένου τεχνικού προσωπικού⁽⁸⁾.

2. Αιτιολογία:

2.1 Κύρια στοιχεία της ανακοίνωσης

2.1.1 Στόχος της ανακοίνωσης είναι να αρχίσει η συζήτηση που θα οδηγήσει στην βελτίωση των κοινοτικών κανόνων στα θέματα των κρατικών ενισχύσεων για τα σχέδια καινοτομίας.

2.1.2 Η Επιτροπή καθιστά ρητή την τοποθέτησή της στους ακόλουθους γενικούς τομείς:

- υποστήριξη στη δημιουργία καινοτόμων επιχειρήσεων και στην ανάπτυξή τους στη φάση εκκίνησης,
- χρήση κεφαλαίων κινδύνου,
- διαδικασίες για την ενσωμάτωση, στο ισχύον καθεστώς, της καινοτομίας που εντάσσεται στα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης,
- ενισχύσεις στις ΜΜΕ προκειμένου να είναι σε θέση να αγοράσουν υπηρεσίες, που παρέχονται από ειδικευμένους διαμεσολαβητικούς οργανισμούς σε θέματα καινοτομίας,
- ενισχύσεις στις ΜΜΕ για να μπορούν να διαθέτουν τη συνεργασία ερευνητών και μηχανικών υψηλών προσόντων και για να πραγματοποιούν αποτελεσματικές ανταλλαγές με το Πανεπιστήμιο και τις μεγάλες επιχειρήσεις,
- προώθηση και ανάπτυξη πόλων αριστείας, χρήσιμων για όλες τις επιχειρήσεις, με ενδιαφέρον ακόμη και για τους ιδιώτες επενδυτές.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 45 της I 17.2.1996 όπως τροποποιήθηκε ΕΕ C 48 της I 13.2.1998.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 111 της 08.05.2002.

⁽⁷⁾ Βλ. Τη δημοσιονομική μηχανική και την κοινωνική λειτουργία των πιστώσεων.

⁽⁸⁾ INT. 268.

2.1.3 Υπό την προϋπόθεση ότι:

- η ενίσχυση προορίζεται για την κάλυψη ειδικής έλλειψης της αγοράς,
- η ενίσχυση αποτελεί το καταλληλότερο μέσο,
- η ενίσχυση ωθεί τους αποδέκτες στην καινοτομία και σε αναλογικά αποτελέσματα σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο,
- οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού είναι περιορισμένες.

2.2 Η τρέχουσα κατάσταση:

2.2.1 Στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της η ΕΟΚΕ είχε πάντα υπογραμμίσει τη σημασία που έχει ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να συγκεκριμενοποιηθεί στο εσωτερικό της ΕΕ:

- μία πολιτική ανταγωνισμού, που οδηγεί σε σύγκλιση των διαφόρων οικονομιών των κρατών μελών,
- ένα επιχειρηματικό πνεύμα που προσανατολίζεται στην καινοτομία και τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες,
- μία προσεκτική ευαίσθητη πολιτική συνοχής προς τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές,
- μία βιώσιμη ανάπτυξη που σέβεται τις απαιτήσεις βελτίωσης του κόσμου της εργασίας, της επιχείρησης και του περιβάλλοντος.

2.2.2 Εάν, από τη μία πλευρά, η πολιτική του ανταγωνισμού⁽⁹⁾ είναι ουσιαστική για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, προκειμένου αυτή να αναπτυχθεί χωρίς εξαρτήσεις που προέρχονται από διαστρεβλωτικούς κανόνες, από την άλλη η παρέμβαση του κράτους μπορεί να είναι σκόπιμη και αναγκαία, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα όρια και οι αποτυχίες της αγοράς.

2.2.2.1 Η ίδια η στρατηγική της Λισσαβώνας, αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη με νέο πραγματισμό την Άνοιξη του 2005⁽¹⁰⁾, καλεί να δοθεί ειδική προσοχή:

- στις αποτυχίες της αγοράς,
- στην οικονομική και κοινωνική συνοχή
- στη βιώσιμη ανάπτυξη·
- στην καινοτομία.

2.2.3 Οι κρατικές ενισχύσεις μειώθηκαν ελαφρώς τα τελευταία χρόνια⁽¹¹⁾ και πάνω απ' όλα προσανατολίστηκαν κυρίως σε οριζόντιους στόχους. Το 2003 οι οριζόντιες ενισχύσεις αντιπροσώπευαν το 79 % όλων των ενισχύσεων· στο εσωτερικό αυτού του ποσοστού το 14 % προορίσθηκε για την έρευνα και την ανάπτυξη⁽¹²⁾. Όλων αυτών έλαβε γνώση το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο του

⁽⁹⁾ Συνθήκη, Τίτλος VI, Τμήμα II: Γνώση, φορολογία, προσέγγιση νομοθεσιών.

⁽¹⁰⁾ COM (2005) 24 τελικό της 22.02.05. «Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μειώσουν και να επαναπροσανατολίσουν τις κρατικές ενισχύσεις για να ξεπεραστούν οι ελλείψεις της αγοράς στους τομείς που παρουσιάζουν δυναμικό ανάπτυξης και για να ενθαρρυνθεί η καινοτομία».

⁽¹¹⁾ Την περίοδο 1999/2001 αντιπροσώπευαν το 0,61 % του κοινοτικού ΑΕΠ. Την περίοδο 2001/2003 το 0,59 %. COM(2005) 147 τελικό της 14.07. 2004

⁽¹²⁾ Πηγή: COM (2005) 147 τελικό, της 20.04.05, Πίνακας 7: 23 % στο περιβάλλον και την εξοικονόμηση ενέργειας· 21 % στην περιφερειακή ανάπτυξη· 13 % στις ΜΜΕ· 3 % στην απασχόληση· 2 % στον πολιτισμό και την προστασία της κληρονομιάς.

2005, που συζήτησε την αναγκαιότητα να επιτραπούν κατάλληλες εξαιρέσεις, στις περιπτώσεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις της αγοράς.

2.2.3.1 Επίσης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του: «Ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας: συνέπειες των βιομηχανικών μεταλλαγών στην πολιτική και στο ρόλο των ΜΜΕ»⁽¹³⁾ εκφράζει την ικανοποίησή του για τη μείωση του συνολικού όγκου των ενισχύσεων και τονίζει τη σκοπιμότητα των ενισχύσεων που προορίζονται για την έρευνα, την ανάπτυξη, την επιμόρφωση και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες για τις μικρές επιχειρήσεις.

2.2.4 Στα πλαίσια της διαδικασίας μεταρρύθμισης του καθεστώτος ενισχύσεων⁽¹⁴⁾, επί του οποίου έχει εκφραστεί επίσης η ΕΟΚΕ⁽¹⁵⁾, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τονίζει την αναγκαιότητα κατάρτισης μιας σαφούς κατεύθυνσης στα θέματα μεταρρύθμισης των κρατικών ενισχύσεων στην καινοτομία, εννοούμενη με την ευρύτερη έννοιά της που δεν περιορίζεται στις τεχνολογικές πτυχές⁽¹⁶⁾ και η οποία θα είναι σε θέση να δρα, οριζοντίως, σε όλους τους τομείς, μεταξύ των οποίων ο εμπορικός τομέας και οι υπηρεσίες, τομείς που είναι σε θέση να συμβάλλουν πραγματικά στη στρατηγική της Λισσαβώνας.

2.2.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το γεγονός ότι το 2004 η Επιτροπή υπέβαλε διάφορες διαρθρωμένες προτάσεις για τη γενική μεταρρύθμιση των ενισχύσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανεπάρκειες της αγοράς. Οι προτάσεις αυτές, που είχαν γίνει θετικά δεκτές από την ΕΟΚΕ, καθίστανται σήμερα πραγματικότητα, μέσω των ανακοινώσεων που έχουν ήδη προωθηθεί.

2.2.6 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι το θέμα χαρακτηρίζεται από δυναμισμό, δεδομένου ότι εξαρτάται από τις αλλαγές στο πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και νομικό πεδίο καθώς και από την επιτάχυνση της διαδικασίας παγκοσμιοποίησης των αγορών. Συνεπώς, είναι αναγκαίες ή σκόπιμες οι περιοδικές μεταβολές⁽¹⁷⁾, διατηρώντας ωστόσο την σαφήνεια και την διαφάνεια στο νομικό πλαίσιο αναφοράς.

2.2.7 Στο επίπεδο της παγκοσμιοποίησης των αγορών ειδική προσοχή θα πρέπει να δοθεί, αφενός, στο πολυμερές πλαίσιο αναφοράς ΠΟΕ, και, αφετέρου, στο πλαίσιο των κυριότερων εμπορικών εταίρων της Ευρώπης.

2.2.8 Στις ΗΠΑ, η United States Small Business Administration (SBA) χορηγεί στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, μέσω ορισμένου αριθμού ομοσπονδιακών δημόσιων προγραμμάτων, μία σειρά ενισχύσεων στην καινοτομία, στις οποίες θα πρέπει να προστεθούν και οι ενισχύσεις που παρέχονται από τα ομόσπονδα κράτη πέρα από την ομοσπονδιακή πρωτοβουλία Small Business Innovation Research Program — SBIR

⁽¹³⁾ Ψήφισμα EK_6TA(2005)0230 (Ψήφισμα EK A6-0148/2005 del 12.05.05, Σημείο 36).

⁽¹⁴⁾ COM (2005) 107 τελικό. «Πρόγραμμα δράσης για τη μεταρρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων».

⁽¹⁵⁾ INT. 268.

⁽¹⁶⁾ Βλ. Σημείωση 5, Ψήφισμα EK, Σημείο 50.

⁽¹⁷⁾ Πρβλ. SEC(2005) 795 της 28.1.2004.

2.2.8.1 Η SBA αναπτύσσει μία σειρά προγραμμάτων:

- το Basic Loan Program, που προβλέπει εγγυήσεις (έως και 75 %) για δάνεια που μπορούν να φθάσουν και τα 2 εκατομμύρια δολάρια ανά επιχείρηση,
- το SBA Investment Program, για επενδύσεις Angels Capital και Venture Capital,
- το Certified Development Company «504» Loan Program, με παρεμβάσεις για καινοτομία και εκσυγχρονισμό, έως και 4 εκατομμύρια δολάρια,
- το Microloan Program, με βραχυπρόθεσμες παρεμβάσεις, έως και 35.000 δολάρια μέσω διαμεσολαβητών,
- το Prequalification Loan Program, με παρεμβάσεις έως και 250.000 δολάρια, πάντοτε μέσω διαμεσολαβητών,
- το Export Working Capital Program, με εγγύηση έως 90 %, και έως ένα μέγιστο ποσό 1,5 εκατομμύρια δολάρια,
- το SBA Express, με παρεμβάσεις έως και 350.000 δολάρια και εγγύηση 50 %,
- το SBA Community Express, με παρεμβάσεις έως και 250.000 δολάρια, εγγυημένα κατά το 75 %,
- το SBA Secondary Market Program και το SBA Asset Sales Program, για διευκολύνσεις πρόσβασης στην αγορά μετοχών,
- το SBA Women's Network for Entrepreneurial Training Initiative, για γυναικεία επιχειρηματικότητα.

2.2.8.2 Η πρωτοβουλία SBIR, που επικεντρώνεται στη χορήγηση δημόσιων ενισχύσεων στην καινοτομία και στην έρευνα για τις μικρότερες επιχειρήσεις, προβλέπει παρεμβάσεις για μελέτες σκοπιμότητας έως 100.000 δολάρια σε μία πρώτη φάση παρεμβάσεις έως 750.000 δολάρια στη δεύτερη φάση ανάπτυξης των πρωτοτύπων· για την τρίτη φάση, δεν προβλέπεται παρέμβαση των πόρων SBIR, αλλά διάφοροι μηχανισμοί έρευνας δημόσιων και ιδιωτικών πιστώσεων δρουν για τη φάση της εμπορίας.

2.2.9 Πρόσφατες **υποδείξεις του EURAB**, του συμβουλευτικού οργανισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που συγκεντρώνει τον ακαδημαϊκό και επιχειρηματικό κόσμο της Ευρώπης, υποστήριξαν την αναγκαιότητα υιοθέτησης παρόμοιου μηχανισμού τόσο στο επίπεδο της Κοινότητας όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών, ως συμπλήρωση των παρεμβάσεων του προγράμματος-πλαίσιο E&TA υπογραμμίζοντας ότι **«αυτό μπορεί να απαιτήσει αλλαγή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις»** ⁽¹⁸⁾.

2.2.10 Στην Ιαπωνία, η υπηρεσία μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων παρέχει διάφορους τύπους δημόσιας υποστήριξης στην καινοτομία όπως:

- το πρόγραμμα Start Up, που υποστηρίζει τμήμα του κόστους εφαρμογής της E&A, της τεχνολογικής αξιολόγησης και της απόκτησης αδειών ευρεσιτεχνίας (μείωση κατά 50 % των δαπανών καταχώρισης και ανανέωσης για τρία χρόνια),

- το πρόγραμμα E&A δημιουργικών τεχνολογιών,
- το πρόγραμμα τοπικής αναζωογόνησης και E&A,
- το πρόγραμμα προώθησης της συνεργασίας μεταξύ βιομηχανίας, ακαδημαϊκού κόσμου και δημόσιων και κυβερνητικών παραγόντων,
- το Small Business Innovation Research System, το ιαπωνικό SBIR, που έχει ως σκοπό να ενεργοποιήσει την ανάπτυξη των τεχνολογικών ικανοτήτων των ΜΜΕ, να χορηγήσει δημόσια υποστήριξη στις δημιουργικές δραστηριότητές τους και να χρηματοδοτήσει την εμπορία των αποτελεσμάτων της έρευνας,
- το πρόγραμμα που υποστηρίζει, με δημόσιες πιστώσεις, την εισαγωγή και ανάπτυξη τεχνολογιών πληροφορίας στις επιχειρήσεις,
- το πρόγραμμα «Subsidies for SMEs Business Innovation»,
- το πρόγραμμα «Subsidies for Strengthening SMEs Business Resource»,
- το πρόγραμμα «Εξάιρεσης πιστωτικών εγγυήσεων»,
- τα μέτρα μείωσης επιτοκίου για δάνεια που χορηγεί το Japan Finance Corporation for Small and Medium Enterprise (JASME), η National Life Finance Corporation (NLFC) και η Shoko Chukin Bank,

- το πρόγραμμα ευνοϊκή φορολογία για τις ΜΜΕ,
- το πρόγραμμα επενδύσεων έως 300.000 γιέν, εκ μέρους των «Small and Medium Business Investment and Consultation Companies»,
- το πρόγραμμα κινήτρων, που προβλέπεται από το νόμο «Promotion of Improvement of Employment Management in Small and Medium sized Enterprises for Securing Manpower and Creating Quality Jobs».

2.2.11 Στο επίπεδο των **Πολυμερών Συμφωνιών ΟΜC**, προσδιορίζεται η έννοια της «ειδικής κρατικής ενίσχυσης» ως επιδότηση που χορηγείται μόνο σε μία επιχείρηση μία βιομηχανία ή ένα όμιλο βιομηχανιών σε κράτος μέλος που παρέχει την επιδότηση. Οι κανόνες ΠΟΕ εφαρμόζονται μόνο για τις ενισχύσεις αυτές, με εξαίρεση το γεωργικό τομέα, και προβλέπουν δύο κατηγορίες: **απαγορευμένες ενισχύσεις και ενεργοποιήσιμες ενισχύσεις**.

2.2.12 Απαγορευμένες είναι οι άμεσες ενισχύσεις των εξαγωγών ή η διευκόλυνση εθνικών αγαθών σε σχέση με εισαγόμενα αγαθά, με νόθευση έτσι του διεθνούς εμπορίου και συνεπώς με παρεμπόδιση του εμπορίου των άλλων χωρών: οι ενισχύσεις αυτές υπόκεινται στην εποπτεία του ΠΟΕ με επείγουσα διαδικασία για κατάργηση της ενίσχυσης ή για αντισταθμιστικά τελωνειακά μέσα που θα υιοθετηθούν εκ μέρους της χώρας ή των χωρών που έχουν υποστεί τη ζημία.

⁽¹⁸⁾ EURAB – European Research Advisory board, 02.053 final «improving innovation». 2005.

2.2.13 όσον αφορά τις ενεργοποιήσιμες ενισχύσεις, η χώρα που προβαίνει σε προσφυγή κατά της ενεργοποιημένης ενίσχυσης σε μία άλλη χώρα, θα πρέπει να αποδείξει ότι η ενίσχυση αυτή είχε πράγματι αρνητικές επιπτώσεις στα θεμέλια της συμφέροντα, βάσει τριών τυπολογιών «ζημίας»⁽¹⁹⁾. Σε αντίθετη περίπτωση, το μέτρο της κρατικής ενίσχυσης επιτρέπεται. Σε περίπτωση ζημίας, που αποδεικνύεται και αναγνωρίζεται από το Dispute Settlement Body, η χώρα που ενεργοποίησε την ενίσχυση θα πρέπει να την καταργήσει διαφορετικά η χώρα που έχει υποστεί τη ζημία έχει τη δυνατότητα επιβολής αντισταθμιστικών τελών.

2.3 Γενικές παρατηρήσεις

2.3.1 Η ΕΟΚΕ δέχεται θετικά την πρόταση της Επιτροπής που αποβλέπει στον προσδιορισμό της σχέσης που υφίσταται, και μπορεί να βελτιωθεί, μεταξύ κρατικών ενισχύσεων και καινοτομίας στην Ευρώπη. Είναι προφανές ότι η ανεπαρκής ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, σε σχέση με τις άλλες περιοχές προκύπτει, κατά μεγάλο μέρος από μία αδύναμη διαδικασία καινοτομίας, αδυναμία που έχει καταστεί πιο οξεία από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης.

2.3.1.1 Εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της και για το γεγονός ότι η προβληματική που συνδέει τις κρατικές ενισχύσεις με την καινοτομία αποτελεί το αντικείμενο δημόσιας διαβούλευσης που θα είναι σε θέση να ενεργοποιήσει για το ζήτημα αυτό τη γνώμη των άμεσα ενδιαφερόμενων παραγόντων.

2.3.1.2 Οι προτάσεις που αναφέρονται στην ανακοίνωση είναι ευρύτατες, καλοδιατυπωμένες και περιλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα των προβληματικών, που μπορούν να αφορούν τις ελλείψεις της αγοράς και τη δυνατότητα απλοποίησης των διαδικασιών. Ο σύντομος χαρακτήρας του διατιθέμενου χρόνου και η έλλειψη σύγκρισης στις ομάδες μελέτης δεν επιτρέπουν στον εισηγητή να υπεισέλθει στην ουσία των επιμέρους ερωτήσεων και να δώσει αιτιολογημένες απαντήσεις για κάθε μία από αυτές.

2.3.2 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι οι κρατικές ενισχύσεις στην καινοτομία δεν αντιπροσωπεύουν από μόνες τους τη λύση του προβλήματος της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ. Πολυάριθμα κοινοτικά έγγραφα και διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ έχουν επισημάνει τα όρια στα οποία υλοποιείται η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- ανεπαρκές επίπεδο καινοτομίας, και όχι μόνο τεχνολογικής,
- ανεπάρκεια κανόνων και κοινών δράσεων,
- αδυναμία πιστωτικών αγορών που είναι ακόμα ιδιαίτερα κατακερματισμένη,
- ανεπαρκής συντελεστής απασχόλησης,
- κακή λειτουργία της αγοράς προϊόντων,
- περιορισμένος συντονισμός των πολιτικών,
- δυσκολίες πρόσβασης στις υπηρεσίες αγοράς,

⁽¹⁹⁾ Η συμφωνία προσδιορίζει τρεις τύπους ζημίας. Οι επιδοτήσεις μίας χώρας μπορούν να βλάψουν την εγχώρια βιομηχανία της χώρας εισαγωγής. Μπορούν να βλάψουν ανταγωνιστικές εξαγωγές άλλης χώρας όταν οι δύο ανταγωνίζονται σε τρίτες αγορές. Οι εγχώριες επιδοτήσεις σε μία χώρα μπορούν να βλάψουν εξαγωγές που επιχειρούν να ανταγωνιστούν στην εγχώρια αγορά της χώρας που επιδοτούν.

— ανεπαρκής υποστήριξη σε νέες παραγωγές και παραγωγικούς συνδυασμούς που δημιουργούν πρόσθετη αξία και ποιοτικές θέσεις εργασίας και είναι σε θέση να διασφαλίσουν το ευρωπαϊκό εμπορικό συγκριτικό πλεονέκτημα⁽²⁰⁾.

2.3.3 Όλα αυτά έχουν οδηγήσει σε μία ορισμένη νομική αβεβαιότητα, που μπορεί να ξεπεραστεί μόνο μέσω εμπειριστωμένης εξέτασης των ορίων και των ευκαιριών που προσφέρονται από τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα αυτό.

2.3.4 Η καινοτομία, σε όλες τις πτυχές της, προϊόντος και διαδικασίας⁽²¹⁾ έχει επιπτώσεις τελικώς στην αγορά και συνεπώς είναι σε θέση να επηρεάσει δραστηριότητες που μπορούν με τη σειρά τους να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό και τις ανταλλαγές, ακόμη και με ουσιαστικό τρόπο.

2.3.5 Συνεπώς, για να μπορούν να εγκριθούν ex-ante, χρειάζεται να είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε ένα ειδικό πλαίσιο αναφοράς, διαφανές και αποδεκτό από όλους, σε ένα πνεύμα κοινοπραξίας και προενεργούς συνεργασίας, μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών.

2.3.6 Ο ορισμός της καινοτομίας και της καινοτόμου δραστηριότητας.

2.3.6.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση ότι ο προσδιορισμός της καινοτομίας, που είχε διατυπωθεί στο Πράσινο Βιβλίο, θα πρέπει να προσαρμοστεί λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που έχουν γίνει τα τελευταία δέκα χρόνια. Από την άλλη πλευρά, είναι αναγκαίο να υπάρξει εμβάθυνση των φάσεων που υπάρχουν μεταξύ των διαδικασιών καινοτομίας και του ορίου πέρα από το οποίο αρχίζει η φάση της εμπορίας. Κι' αυτό για να μη στρεβλωθούν υπέρμετρα οι κανόνες του ανταγωνισμού.

2.3.6.2 Παλαιότερα η εξέλιξη της κοινωνίας ήταν ιδιαίτερα βραδεία, για να μπορεί να γίνει αντιληπτή στη διάρκεια μίας ζωής. Σήμερα είναι τόσο ταχεία που είναι δύσκολο να κατανοηθεί. Η κοινωνία στο σύνολό της, αλλά κυρίως οι επιχειρήσεις, οι διοικήσεις και οι υπηρεσίες, υφίσταται σήμερα μία σειρά αλλαγών, που τείνουν να αχρηστεύσουν τις αποκτημένες γνώσεις.

2.3.6.3 Η καινοτομία καθίσταται συνεπώς μία κοινωνική διαδικασία μέσω της οποίας τα πιο προικισμένα με γνώσεις άτομα, σύνολα και οργανισμοί, από τη στιγμή που αναλαμβάνουν να τη διερευνήσουν βοηθούν τους «άλλους» να συλλέξουν τις επιπτώσεις και να τις εγγράψουν στις επαγγελματικές δραστηριότητές τους καθώς και στις αντίστοιχες σχέσεις.

2.3.6.4 Εάν η ουτοπία είναι ένα σχέδιο που πρόκειται να υλοποιηθεί στο μέλλον, «η καινοτομία είναι η επαλήθευση κάθε ουτοπίας»⁽²²⁾.

2.3.6.5 Μετά το Πράσινο Βιβλίο, η Επιτροπή έχει επωφελώς προσδιορίσει την καινοτομία ως εξής «Η παραγωγή επιτυχίας, η αφομοίωση και η εκμετάλλευση του νέου στις οικονομικές και κοινωνικές σφαίρες»⁽²³⁾.

⁽²⁰⁾ ΕΚ, Επιτροπή απασχόλησης και κοινωνικών θεμάτων. Γνωμοδότηση για την Επιτροπή ITRE A-6 0148/2005, Σημείο 4.

⁽²¹⁾ Βλ. Πράσινο Βιβλίο για την καινοτομία COM(95) 688 τελικό.

⁽²²⁾ Oscar Wilde.

⁽²³⁾ COM (2003) 112 τελικό «The successful production, assimilation and exploitation of novelty in the economic and social spheres».

2.3.6.6 Η καινοτομία είναι μία πολύπλοκη διαδικασία. Δίπλα στην ανάπτυξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων και στην καλύτερη εφαρμογή της τεχνολογίας, πολυάριθμοι άλλοι παράγοντες και συνθήκες, που πολλές φορές αλλάζουν και αυτοί, συμβάλλουν στη δημιουργία καινοτομίας και μεταξύ αυτών μπορούν να αναφερθούν:

- ο χαρακτήρας της επιχείρησης που προσανατολίζεται προς την καινοτομία,
- το σύστημα των σχέσεων και των διασυνδέσεων με άλλες επιχειρήσεις, οργανισμούς και δημόσιες αρχές, που είναι σημαντικές για τη δημιουργία και τη διάδοση της γνώσης και της καινοτομίας,
- το κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο αναφοράς, ειδικότερα σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας,
- η πρόσβαση στην αγορά κεφαλαίων, ειδικότερα σε ό,τι αφορά τα κεφάλαια κινδύνου και την φάση της εκκίνησης,
- οι υπηρεσίες εκπαίδευσης και κατάρτισης και οι σχέσεις μεταξύ επιστημονικού και ακαδημαϊκού κόσμου και επιχειρήσεων,
- οι δομές στήριξης (όπως τα φυτώρια επιχειρήσεων, τα περιφερειακά δίκτυα, τα βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα), και διαμεσολάβησης για την καινοτομία.

2.3.6.7 Η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία να δηλώσει ότι καινοτομία είναι μία κοινωνική διαδικασία ⁽²⁴⁾, που τροφοδοτείται με την έρευνα, εφαρμόζεται σε καθεστώς ανταγωνισμού και αποκτά χώρο όταν είναι διαδεδομένη μία θετική συμπεριφορά προς τις αλλαγές και τον κίνδυνο. Το αποτέλεσμα παρουσιάζεται με αύξηση της ανταγωνιστικότητας, με καλύτερη συνοχή και καλύτερη κοινωνικοοικονομική ευημερία.

2.3.6.8 Για να μπορέσει να βασιστεί σε αντικειμενικά κριτήρια, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να προσδιορίσει καλύτερα, με την βοήθεια των αντιπροσωπευτικών οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών και με το συντονισμό του Eurostat, ποιες δραστηριότητες παραγωγής και υπηρεσίες μπορούν να συμπεριληφθούν στις δραστηριότητες που είναι δυνατόν σήμερα να προσδιοριστούν ως καινοτόμες. Θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο να υπάρξουν κατευθυντήριες γραμμές στον εν λόγω ευαίσθητο τομέα.

2.3.6.9 **Ενισχύσεις για την καινοτομία** (σύμφωνα με τον ορισμό της Πράσινης Βίβλου) ⁽²⁵⁾. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, που είχε ήδη την ευκαιρία να εκφραστεί σχετικά ⁽²⁶⁾, η σημερινή πλαισίωση θα πρέπει να επεκταθεί σε νέες τυπολογίες ενισχύσεων, που δεν περιλαμβάνονται στις σημερινές κατευθύνσεις ενώ παράλληλα θα πρέπει να προσδιοριστούν περαιτέρω κριτήρια συμβατότητας, που επιτρέπουν μεγαλύτερα περιθώρια παρέμβασης στα κράτη μέλη, χωρίς την υποχρέωση κοινοποίησης.

2.3.6.10 Η ανακοίνωση δίνει έμφαση στις ειδικές απαιτήσεις των ΜΜΕ, που συχνά επαναλαμβάνονται στα έγγραφα του ΕΚ, του Συμβουλίου, της ΕΟΚΕ και της ίδιας της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης την πεποίθηση ότι μία πραγματική ώθηση στην ανταγωνιστικότητα μπορεί να προέλθει κυρίως από καινοτόμες συγκεκριμένες και στοχοθετημένες παρεμβάσεις που απευθύνονται στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

2.3.6.11 Οι διαδικασίες της καινοτομίας, στις μικρές όπως και στις μεγάλες επιχειρήσεις, χρειάζονται την προσχώρηση όλου του προσωπικού, με στράτευση σε διάφορα επίπεδα. Αυτό μπορεί να συντελεστεί εάν υπάρχει περιβάλλον ευαίσθητο στη συνεργασία και ο καθένας είναι σε θέση να δεχθεί με ενδιαφέρον, τα ερεθίσματα για κάτι νέο. Για να επιτευχθεί αυτό είναι θεμελιώδης η προσφυγή στη συνεχή επιμόρφωση.

2.3.6.12 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ είναι αναγκαίο όλα τα κράτη μέλη να αυξήσουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να καταστεί πιο κατανοητή η επιστήμη και για να αυξηθεί ο αριθμός των νέων που την προσεγγίζουν ⁽²⁷⁾. Τα τηλεοπτικά προγράμματα μπορούν επίσης να συμβάλουν αισθητά στο πνεύμα καινοτομίας ⁽²⁸⁾. Μέσω της επιμόρφωσης, ακόμη και της τηλεοπτικής, μπορούν να ενισχυθούν οι ικανότητες επικοινωνίας, προκειμένου να υπάρξει καλύτερη ενημέρωση και συνεπώς διάθεση καινοτομίας και ανταγωνισμού. Η στοχοθετημένη ενημέρωση που εκφράζεται με προσιτούς όρους συμβάλλει στην καλύτερη ευαισθητοποίηση των ατόμων σε ό,τι αφορά την επιστήμη και τη δημιουργία καινοτομίας.

Βρυξέλλες 14 Δεκεμβρίου 2005

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Πρβλ. Γνωμοδότηση για το Πράσινο Βιβλίο για την καινοτομία, Sirkeinen, Konitzer, ΕΕ C 212/1996.

⁽²⁵⁾ COM(1995) 688 τελικό.

⁽²⁶⁾ INT. 268.

⁽²⁷⁾ Το 2003 το 27 % του ενεργού πληθυσμού, περίπου 50 εκατ. άτομα της ΕΕ-25 εργάζονται στο ειδικό και τεχνικό επίπεδο, RHSTO. (Πηγή: Eurostat, Επιστήμη και τεχνολογία, 11/2004).

⁽²⁸⁾ Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, 7 άτομα στα 10 αποκτούν την πληροφόρηση από τηλεοπτικά κανάλια.